

Wzajemne relacje w szkole – ASD (ang *autism spectrum disorder* - spektrum autystyczne)

Nawiązywanie relacji często bywa trudne dla osób z ASD. Nieznajome twarze uczniów i ich różne osobowości mogą być dla nich przytłaczającym doświadczeniem. Potrzebna jest pomoc, aby umożliwić im wpasowanie się w grupę i zaprzyjaźnienie się z jej członkami.

Należy poświęcić czas, by pomóc uczniom z autyzmem poczuć się swobodnie w klasie i zintegrować się z rówieśnikami. Wtedy o wiele szybciej się zaaklimatyzują i lepiej będą sobie radzić z trudnościami oraz szybciej zawrą przyjaźnie. Warto wypróbować poniższe sposoby.

- Jeśli dziecko rozpoczyna naukę w nowej szkole dobrze jest w miarę możliwości zapisać je do klasy z koleżanką bądź kolegą lub przynajmniej z kimś znajomym. Można zasięgnąć opinii rodziców i pracowników z poprzedniej placówki na temat relacji łączących daną osobę z rówieśnikami, aby wiedzieć czyje towarzystwo będzie dla niego pożądane.
- Ważne jest, co dany uczeń lubi, a czego nie lubi, czym się interesuje. Może wtedy usiąść w ławce obok osoby o podobnych zainteresowaniach lub takiej, która będzie go wspierać, a nie rozpraszać lub denerwować.
- Istotne jest przeprowadzenie zajęć integracyjnych poświęconych wzajemnemu poznaniu się uczniów. Należy zachęcać do opowiedzenia o swoich zainteresowaniach - to szczególna możliwość dla autystycznych uczniów, aby zaimponowali innym (często mają dużą wiedzę na tematy, którymi się interesują).
- Jeśli to zadanie wywołuje u nich dyskomfort, nie należy zmuszać do dalszego uczestniczenia w nim; można je zrealizować również w formie pisemnej.
- Podczas lekcji wychowawczej można poprosić uczniów, by na kartkach zapisali swoje pytania i obawy dotyczące nowej szkoły. Notatki powinny być anonimowe. Następnie kartki są losowo wybierane, a zapisane na nich kwestie - omówione. To dobry sposób by zwiększyć pewność siebie uczniów. Jest to również okazja do przedyskutowania istotnych problemów.

Uczniowie mogą potrzebować dodatkowego wsparcia w zakresie interakcji społecznych i treningu nawiązywania relacji. Pomoc może okazać się niezbędna w rozpoczynaniu, podtrzymywaniu i kończeniu rozmowy, rozpoznawaniu i rozumieniu gestów oraz mimiki, sposobach radzenia sobie, gdy interakcje społeczne nie przebiegają zgodnie z planem. Wsparcie umożliwi uczniom podtrzymywanie i poprawę relacji .

W pracy wychowawczej i dydaktycznej z uczniem z ASD dobrze jest zastosować plan 6 kroków - „Przewodnik wychowawcy po Zespole Aspergera” :

- **Krok 1: Dokszałcaj się! Dokszałcaj się! ... I Jeszcze raz dokszałcaj się w temacie autyzmu!** – więcej czasu na wykonanie zadania, unikanie gwałtownych zmian, upraszczanie języka, zarządzanie zmianą planów, obdarzanie ucznia pochwałami;
- **Krok 2: Rodzice są dla Ciebie najważniejszym źródłem informacji o dziecku!** – mogą oni dostarczać Ci informacji o zachowaniu dziecka i codziennych czynnościach;
- **Krok 3: Przygotuj miejsce pracy dziecka** – należy wziąć pod uwagę indywidualne cechy dziecka;
- **Krok 4: Przygotuj innych uczniów, promuj i wyznaczaj cele społeczne dla uczniów z autyzmem i ich rówieśników** – działania polegające na wspieraniu relacji rówieśniczych, zapobieganie złośliwości, prowokacji, dyskryminacji czy agresji w stosunku do uczniów z autyzmem powinny być jednym z głównych celów nauczania. Można je osiągnąć poprzez odpowiednią edukację rówieśników z klasy. Jedną z taktyk może być również stworzenie “kręgu przyjaciół”, grupy odpowiedzialnych rówieśników, którzy będą się opiekować uczniem z autyzmem. Należy wtedy wybrać uczniów wrażliwych, empatycznych, którzy będą potrafili stworzyć odpowiedni model zachowań społecznych i ochronić ucznia ze spektrum przed dokuczaniem lub zastraszaniem. Dzieci ze spektrum mają wiele trudności, więc zadaniem nauczyciela jest ciągła obserwacja i rozwiązywanie bieżących problemów, szukanie rozwiązań i zasięganie opinii innych specjalistów w celu rozwiązania nurtujących problemów lub radzeniu sobie z trudnymi zachowaniami;
- **Krok 5: Zarządzaj trudnymi zachowaniami** – szkoła ogólnodostępna to środowisko niezwykle stresujące dla ucznia z autyzmem. Często banalne sytuacje mogą wywołać trudne zachowania, napięcia i napady agresji.
Do sytuacji powodujących stres mogą należeć:
 - niemożliwość przewidzenia następstwa zdarzeń,
 - niezrozumienie wskazówek nauczyciela,
 - interakcje z rówieśnikami,

- nieodpowiednie oświetlenie w klasie,
- nadmiar bodźców dźwiękowych,
- zapach perfum, jedzenia

W przypadku wystąpienia trudnych zachowań nauczyciel powinien każdorazowo przeprowadzić obserwację otoczenia i zdarzeń oraz dokonać analizy sytuacji, która mogła być przyczyną eskalacji zachowania. Pozwoli to w przyszłości uniknąć podobnego problemu.

Uczniowie z autyzmem rzadko wskazują, że w danej sytuacji znajdują się pod wpływem stresu, często nie zdają sobie sprawy, że są już na granicy kryzysu. Sprawny obserwator będzie jednak w stanie wychwycić i zapobiec zbliżającemu się napadowi złości. **JEST BARDZO WAŻNE ABY POMÓC UCZNIOWI PORADZIĆ SOBIE Z EMOCJAMI, NAUCZYĆ GO, JAK WYRAŻAĆ SWOJE POTRZEBY I PRAGNIENIA W ODPOWIEDNI SPOSÓB. POZWOLI TO NA MODELOWANIE TRUDNYCH ZACHOWAŃ I ZAPOBIEGANIU KOLEJNYM. NIGDY NIE KARAJ DZIECKA!**

- **Krok 6: Twoja postawa wobec osoby z autyzmem jest kluczem do skuteczności w pracy i do radzenia sobie z trudnymi zachowaniami – autentyczność, akceptacja, elastyczność.** Uwierz w swojego ucznia i szanuj to, że wbrew swoim ogromnym trudnościom stara się na swój sposób. Zakładaj jego dobre intencje, wspieraj!

źródło: C. Bullock, 100 pomysłów dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych..., Harmonia Universalis, Gdańsk 2018